

Vervolg Hepaticae	1	2	3
<i>Lophocolea bidentata</i>	x!	x!	x!
<i>Lophocolea heterophylla</i>	x!	x!	x!
<i>Marchantia polymorpha</i>	.	.	x
<i>Pellia epiphylla</i>	.	x	x
<i>Ptilidium ciliare</i>	x	x	x
<i>Ptilidium pulcherrimum</i>	.	x	.

Legenda:

1. Zuidelijk van de Dikkenberg tussen Panoramahoeve en Nol in 't Bos, 26 maart 1966.
2. Langs de Molenbeek, 26 maart 1966.
3. Langs de Molenbeek bij De Driehoek en Quadenoord, 27 maart 1966.

! met kapsels of perianthen.

BRYOLOGISCHE VONDSTEN OP EEN BAKSTENEN BRUGGETJE

door J.A.C. Veth en A.N. Koopmans

In het Natuurpark Berg-en-Bos te Apeldoorn werd onze aandacht getrokken door de rijke mosbegroeiing van een bakstenen bruggetje. Vroeger reeds hadden we daarop *Tortula muralis* met lange kapselstelen en *Rhynchostegium confertum* gevonden.

We besloten de mosflora van dit bruggetje nu meer in detail te gaan onderzoeken. Een 16-tal verschillende mossen, vaak sterk dooreengegroeid, werden met zekerheid vastgesteld met de hulp van Prof. Maurice Bizot, Dyon, en in bijgaande tabel samengevat.

Naam:	opmuren volgens:	sub- straat	ubiquist
<i>Dicranoweisia cirrata</i> (Hedw.) Lindb met broedknoppen			
<i>Ceratodon purpureus</i> (Hedw.) Brid. !	Limpr.	n	u

Naam:	op muren volgens:	sub- straat	ubiquist
<i>Bryoerythrophyllum recurvirostre</i> (Hedw.) Chen.	Limpr.	b	
<i>Tortula muralis</i> (Hedw.) B.S.G.	Douin	b	
<i>Schistidium apocarpum</i> Hedw.	Limpr.	b	
<i>Grimmia pulvinata</i> (Hedw.) sm.	Limpr.		
<i>Bryum capillare</i> Hedw. !	Limpr.	b,n,o	
<i>Bryum argenteum</i> Hedw. !	Douin		u
<i>Camptothecium lutescens</i> (Hedw.) BSG	Limpr.	kalk	
<i>Brachythecium albicans</i> (Hedw.) BSG		kiesel	
<i>Brachythecium rutabulum</i> (Hedw.) BSG	Dixon	b,n,o	
<i>Eurhynchium striatum</i> (Hedw.) Schimp.		b,n,o	
<i>Rhynchostegium confertum</i> (Dicks.) BSG	Limpr.		
<i>Rhynchostegium murale</i> (Hedw.) BSG	Limpr.	b,n	
<i>Amblystegium serpens</i> (Hedw.) BSG	Limpr.	b	
<i>Hypnum cupressiforme</i> Hedw.	Dixon	b,n,o	u

Verklaring:

- ! met kapsels
- b basiphiel
- n neutrophiel
- o oxyphiel
- u ubiquist

We zochten na in de flora's van Limpricht, Dixon en Douin welke mossen op muren voorkomen en vonden, dat er drie door ons gevonden waren, die niet voor muren vermeld werden, nl. *Dicranoweisia cirrata*, *Brachythecium albicans* en *Eurhynchium striatum*.

Dicranoweisia cirrata komt volgens Dixon en Limpricht zelden op rotsen voor en dan meestal op zandsteen, graniet of erratische blokken. Het komt in de omgeving van Apeldoorn meestal op bomen voor. De aanwezigheid op het muurtje is dus merkwaardig, evenals die van *Brachythecium albicans*, die aan kiesel gebonden is. Waarschijnlijk is het opgewaarde zand voldoende om aan de kieselbehoefte tegemoet te komen.

Ook *Eurhynchium striatum*, dat volgens Limpricht in loofbossen voorkomt, zou men hier niet verwachten. Het is vol-

gens Limpricht aan geen enkel geognostisch substraat gebonden en dit zou zijn voorkomen kunnen verklaren. Volgens Prof. Bizot was het "une forme très anormale", wat misschien met de abnormale groeiplaats verband houdt.

Onder de gevonden mossen zijn volgens Th. Herzog in zijn *Geographie der Moose* (1926) blz. 67 drie echte ubiquisten: *Ceratodon purpureus*, *Bryum argenteum* en *Hypnum cupressiforme*. Deze komen dus vrijwel overal voor.

Een vijftal mossen van het muurtje zijn bijna kosmopolitisch: *Tortula muralis*, *Schistidium apocarpum*, *Grimmia pulvinata*, *Brachythecium rutabulum* en *Rhynchostegium murale*. Ze zijn zeer algemeen en hun aanwezigheid op het bruggetje is niet verwonderlijk.

In de tabel zijn de gebruikelijke substraten aangegeven. Bij alle mossen, waarvoor het benodigde substraat door Herzog is aangegeven, komt op een enkele uitzondering na de factor b voor, wat stellig verband houdt met de kalk tussen de stenen van het bruggetje.

Camptothecium lutescens is kalkminnend, wat zijn vondst kan verklaren. Dit mos vonden we verder niet in de kalkarme omgeving van Apeldoorn. Van *Rhynchostegium confertum* konden wij geen gegevens over het substraat vinden. Limpricht geeft op, dat het op vochtige stenen van allerlei soort voorkomt.

Onze hartelijke dank aan Prof. Maurice Bizot, die alle mossen van het bruggetje controleerde, en aan Dr. B.O. van Zanten, die in 1963 *Rhynchostegium confertum* determineerde.

Summary:

Moss species found on a brick-built bridge in a park were identified and the habitat compared with that stated for these mosses in the flora's by Limpricht, Dixon and Douin.